

Cinsel Saldırı Suçu Mağduru Kadınlara Karşı Toplumsal Tutumlar ile Adil Dünya İnancı ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğin İlişkisi

The Relationship Between Social Attitudes Towards Female Sexual Assault Victims and Belief in a Just World and Ambivalent Sexism

 Mehmet Akif YALÇIN,^a

 Erdinç ÖZTÜRK^a

^aİstanbul Üniversitesi
Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü,
İstanbul

Received: 30.11.2017

Received in revised form: 14.05.2018

Accepted: 17.05.2018

Available online: 14.09.2018

Correspondence:

Mehmet Akif YALÇIN
İstanbul Üniversitesi
Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü,
İstanbul,
TÜRKİYE/TURKEY
mehmetakifyalcin02@gmail.com

Bu çalışma, Kadın Cinsel Saldırı Mağdurlarına Yönelik Sosyal Tutumlar, Avrupa Kriminoloji Derneği 16. Yıllık Konferansı (21-24 Eylül 2016, Almanya)'nda poster olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: Cinsel saldırı sonrasında mağdurlarda geniş bir yelpaze içinde değişebilen ruhsal hastalıklar gelişebilmektedir. Ancak mağdur kadınların yaşadığı problemler sadece cinsel saldırı sonrasında oluşan etkilerden ibaret değildir. Toplumun cinsel saldırı mağdurlarına bakışının, cinsel saldırı mağduru kadınların ikincil bir mağduriyet yaşamalarına ve cinsel saldırı suçunun toplumsal zeminde meşrulaştırılmasına etki ettiği düşünülmektedir. Bu çalışmada, toplumda bulunan adil dünya inancının, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin ve demografik özelliklerin (cinsiyet, eğitim düzeyi ve kendilerine veya yakınlarına yönelik taciz/tecavüz yaşantısı) cinsel saldırı mağduru kadınlara ilişkin suçlayıcı tutumlar ile ilişkisi incelenmiştir. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırmanın örneklemi 2014 yılında, İstanbul'un değişik ilçelerinde ikamet eden, 18 yaşından büyük ve kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiş olan 150'si kadın 150'si erkek olmak üzere toplam 300 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılara demografik bilgi formu yanında Adil Dünya İnancı Ölçeği, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği uygulanmıştır. **Bulgular:** Araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların adil dünya inancı, düşmanca cinsiyetçilik, korumacı cinsiyetçilik ölçeklerinden alınan puanlar arttıkça tecavüz kurbanlarına ilişkin tutumlar ölçeği puanlarının da arttığı saptanmıştır. Ayrıca üniversite mezunlarının, kadınların ve kişinin kendisine veya yakınlarına yönelik taciz/tecavüz yaşantısı olanların cinsel saldırı kurbanlarına ilişkin olumsuz tutumlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. **Sonuç:** Araştırmadan elde edilen sonuçlar, katılımcıların cinsiyetçi tutumlarının ve adil dünya inanç düzeylerinin cinsel saldırı mağduru kadınları suçlayıcı ve tecavüz olayını meşrulaştırıcı eğilimleri arasında pozitif ilişki olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle, cinsel saldırı suçu ile mücadelede bu suçu meşrulaştırıcı olumsuz tutumların dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel saldırı; adil dünya inancı; düşmanca cinsiyetçilik; korumacı cinsiyetçilik; tecavüz kurbanlarına ilişkin tutumlar

ABSTRACT Objective: After sexual assault, victims may develop mental illnesses that vary within a wide range. However, the problems experienced by the victimized women are not just the effects of sexual assault. It is thought that society's view of victims of sexual assault has affected women who have been sexually assaulted to live a secondary victimization and to legitimize social crime of sexual assault. The main purpose of this study is to examine the relationships between the belief in a just world also ambivalent sexism in a society, in addition to that demographic factors such as gender, level of education, the sexual victimization of oneself and close relatives with the attitudes towards women who have been victims of sexual assault. **Material and Methods:** The study was conducted in 2014 with 300 participants, 150 men and 150 women older than 18 and who reside in various areas of Istanbul selected using convenience sampling. Data was collected with a demographic information form Belief in a Just World Scale, Ambivalent Sexism Inventory and Attitudes Toward Rape Victim Scale. **Results:** According to the data collected from the participants, as the scores from the scales of belief in a just world, hostile sexism and benevolent sexism increase, the scores of negatives attitudes towards sexual assault victims scales also increases. Besides that university graduates, women and who had experiences of harassment/rape involving oneself or close one have less negative attitudes towards sexual assault victims. **Conclusion:** The results of the study shows that sexist attitudes and levels of belief in a just world are positively related to victim blaming tendencies and legitimizing rape. Based on the results of this study, it can be reasonably asserted that the attitudes which legitimize sexual assault need to be taken into account in fighting this crime.

Keywords: Sexual assault; belief in a just world; hostile sexism; benevolent sexism; attitudes toward rape victims

Cinsel saldırı suçu insanlık tarihi boyunca her kültür, dini inanç, sosyoekonomik düzey ve yaş grubundaki insanı tehdit eden, insanın ruhsal bütünlüğüne, fiziksel ve cinsel dokunulmazlığına karşı işlenen en önemli suçlardan biridir. Cinsel saldırı davranışı genellikle cinsel kaynaklı bir eylem olarak görülmektedir, fakat gerçekte bir şiddet eylemidir. Cinsel saldırı, cinselliğin saldırı silahı olarak kullanıldığı bir şiddet suçudur.¹

Dünyanın bazı bölgelerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre, her beş kadından birinin hayatlarının herhangi bir anında cinsel saldırı girişimine veya cinsel saldırıya maruz kaldıkları, kadınların üçte birinin ise ilk cinsel deneyimlerini zorla yaşadıkları bilinmektedir.^{2,3}

Amerika'da her 6 kadından 1'inin ve her 33 erkekten 1'inin cinsel saldırıya uğradıkları tahmin edilmektedir.⁴

Türkiye'de ise cinsel saldırı suçunun tüm suçlar içindeki oranının yılda %3 olduğu, ancak cinsel saldırı suçlarının adli makamlara bildirim oranının sadece %5-10 civarında olduğu belirtilmiştir.^{5,6}

Cinsel saldırı; mağdur üzerinde birçok kısa ve uzun dönem ruhsal ve sosyal sorunlara neden olan, insanın yaşayabileceği en şiddetli travmalardan biridir.^{7,8}

Yapılan araştırmalarda, cinsel saldırıya uğramış kadın mağdurların cinsel saldırıya uğramamış kadınlara göre depresyon, anksiyete ve travma semptomlarını daha çok yaşadıkları görülmüştür.⁹ Yaşanan travmatik deneyimlerin ardından depresyon, panik bozukluğu, alkol ve madde kullanımında artış, dissosiyatif bozukluklar, uyum bozukluğu, somatoform bozukluklar gibi geniş bir yelpaze içinde değişebilen ruhsal hastalıklar gelişmektedir. Anksiyete bozuklukları arasında yer alan akut stres bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu ise travma ardından gelişen hastalıklardır.¹⁰

Ancak, mağdur kadınların yaşadığı problemler sadece cinsel saldırı sonrasında oluşan etkilerden ibaret değildir. Bununla birlikte cinsel saldırı mağdurlarına karşı sosyal grup içindeki insanların veya yetkililerin takınmış oldukları tutumların

mağdurlara ikincil bir mağduriyet yaşattığı görülmektedir.¹¹⁻¹³ Bu tutumlarla cinsel saldırı mağdurunun suçlandığı, tecavüzü hak ettiği ve mağdurun itibarsızlaştırılarak değersizleştirildiği belirtilmektedir.¹⁴

Toplumun cinsel saldırı mağdurlarına bakışının, cinsel saldırı mağduru kadınların ikincil bir mağduriyet yaşamalarına ve cinsel saldırı suçunun toplumsal zeminde meşrulaştırılmasına etki ettiği düşünülmektedir. Bu nedenle toplumun cinsel saldırı mağdurlarına bakışının altındaki sosyal psikolojik nedenlerin saptanması önem kazanmaktadır. Literatür çalışmaları incelendiğinde, bu meşrulaştırma süreci adil dünya inancı ve çelişik duygulu cinsiyetçilik teorilerine göre açıklanmıştır.

Adil dünya inancı, dünyanın adil bir yer olduğu ve insanların neyi hak ederlerse onu buldukları hipotezi üzerine kurulmuştur. İnsanlar iyilerin ödüllendirildiği, kötülerin cezalandırıldığı ve nihayetinde herkesin hak ettiğini aldığı adil bir dünyada yaşıyor olduklarına inanmaya güdülenmişlerdir.¹⁵

Çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramı; sadece olumsuz tutumların değil, olumlu tutumların ve kalıp yargıların da cinsiyetçiliğe yol açacağı fikri üzerine temellendirilmiştir. Bu kuramda cinsiyetçiliğin; düşmanca cinsiyetçilik (hostile sexism) ve korumacı cinsiyetçilik (benevolent sexism) olmak üzere iki boyutluluğu ele alınmıştır. Düşmanca cinsiyetçilik; erkeğin gücünü, kalıplaşmış cinsiyet rollerini ve erkeklerin kadınları zayıf ve kendilerine bağımlı görmelerini, onları cinsel nesnelere değerlendirmelerini ve istismarını meşrulaştırmayı kapsamaktadır. Korumacı cinsiyetçilik ise bunun aksine, erkek egemenliğinin ve buna bağlı cinsiyet rollerinin daha ılımlı bir biçimde haklılaştırılmasını kapsamaktadır.¹⁶

Bu çalışmada; toplumda bulunan adil dünya inancının, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin ve demografik özelliklerin (cinsiyet, eğitim düzeyi ve kendilerine veya yakınlarına yönelik taciz/tecavüz yaşantısı) cinsel saldırı mağduru kadınlara ilişkin suçlayıcı tutumlar ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırma genel tarama modeline uygun olarak desenlenmiştir.

ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİ

Bu araştırma; 2014 yılında İstanbul'un değişik ilçelerinde ikamet eden, 18 yaşından büyük, kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiş olan ve bilgilendirilmiş onam formu verilerek çalışmaya katılmayı kabul eden 150'si kadın 150'si erkek olmak üzere toplam 300 kişi ile yürütülmüştür.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Kişisel bilgi formu araştırmanın amaçları doğrultusunda cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, aylık gelir ve kendilerine veya yakınlarına yönelik taciz/tecavüz yaşantısı gibi katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin bilgiler edinmeye yönelik soruları içermektedir.

KİŞİSEL VE GENEL ADİL DÜNYA İNANCI ÖLÇEĞİ (PERSONAL AND GENERAL BELIEF IN A JUST WORLD SCALE)

Adil dünya inancını ölçmek için Dalbert (1999) tarafından geliştirilen ve Göregenli (2003) tarafından Türkçe'ye çevrilen Genel Adil Dünya İnanç Ölçeği ve Kişisel Adil Dünya İnanç Ölçeği kullanılmıştır.^{17,18}

Genel Adil Dünya İnanç Ölçeği 6 maddeden oluşan, likert tipi 5 dereceli puanlama ölçeğidir. Ölçek, kişilerin genel olarak dünyayı ne kadar adil değerlendirdiklerini ölçmektedir. Ölçek "Dünyanın aslında adil bir yer olduğunu düşünüyorum.", "Adaletin her zaman adaletsizlikler karşısında galip geleceğinden eminim." gibi maddeler içermektedir. Dalbert (1999), genel Adil Dünya İnanç Ölçeği için güvenilirlik katsayısını $\alpha = ,78$ olarak bulmuştur. Göregenli (2003), Türkiye örnekleminde ölçeğin Cronbach alfa katsayısını ,69 olarak saptamıştır.^{17,18}

Bireysel Adil Dünya İnanç Ölçeği

Dalbert (2002) tarafından geliştirilmiş ve Göregenli (2003) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olan Kişisel Adil Dünya İnanç Ölçeği 7 maddeden oluşan likert tipi 5 dereceli puanlama ölçeğidir. Ölçek, kişilerin kendi yaşadıkları olayları ne kadar adil

değerlendirdiklerini ölçmektedir. Ölçek "Hayatta başıma gelen olayların çok büyük bir kısmının adil olduğuna inanıyorum.", "Çoğunlukla ne hak ettiysem onu bulmuşumdur." gibi maddeler içermektedir. Dalbert, kişisel Adil Dünya İnanç Ölçeği için güvenilirlik katsayısını $\alpha = ,86$ olarak hesaplamıştır. Göregenli tarafından kaydedilen güvenilirlik katsayısı da oldukça yüksektir (Cronbach $\alpha = ,85$).^{18,19}

ÇELİŞİK DUYGULU CİNSİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ (AMBIVALENT SEXISM INVENTORY)

Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen ve 22 maddeden oluşan Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği, Glick ve ark.nın yaptığı uluslararası bir çalışmada Sakallı tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, 2002 yılındaki güvenilirlik ve geçerlilik çalışması sonucunda da ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik Cronbach alfa katsayısının ,85, test-tekrar test güvenilirlik katsayısının ise ,87 değerinde olduğu bulunmuştur. Toplumsal cinsiyetçiliği, korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik olarak iki boyuta ayıran ölçeğin Burt'un Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıp Yargıları Ölçeği ile arasındaki korelasyonun ,60 değerinde olduğu, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nin orijinal faktör yapısının Türkiye'de uygulanan çalışmada da tekrarlandığı saptanmıştır. Sakallı'nın yaptığı geçerlilik güvenilirlik çalışmasının sonucunda, 6 dereceli likert tipi bir ölçek olan Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nin toplumsal cinsiyetçiliği Türkiye'de ölçebilecek geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğu bulunmuştur.^{16,20,21}

TECAVÜZ KURBANLARINA İLİŞKİN TUTUMLAR ÖLÇEĞİ (ATTITUDES TOWARD RAPE VICTIM SCALE)

Ward (1988) tarafından geliştirilmiş olan Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği, tecavüze uğramış kişilere karşı olumlu-destekleyici ve olumsuz-destekleyici olmayan tutumları ölçmek üzere düzenlenmiştir. Ölçek 25 maddeden oluşmaktadır ve tecavüze uğramış kişiler hakkında iftira, güvenilirlik, sorumluluk, hak etme, önemsememe boyutlarını içermektedir. Ölçeğin 3, 5, 7, 10, 12, 15, 19 ve 22. maddelerinin değerlendirilmesi ters olarak yapılmaktadır. Bu ölçekte Cronbach alfa ,83 olarak bildirilmiştir. Ölçek 6 dereceli likert tipi (1=Hiç Katılmıyorum, 6=Çok katılıyorum) ölçektir. Öl-

çekten alınan yüksek puanlar tecavüz kurbanlarına karşı olumsuz, ön yargılı ve basmakalıp tutumların yüksekliğini göstermektedir.¹⁴

VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcılardan elde edilen verilerin analizi SPSS 21.00 (Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı) ile analiz edildi. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin sayı, frekans ve ortalama değerlerinin hesaplanmasında betimleyici istatistik yöntemleri kullanıldı. İki sürekli değişken arasındaki ilişki için Pearson korelasyon analizi, iki sürekli değişken grubunun karşılaştırılmasında bağımsız gruplar t-testi, üç ve üstü sürekli değişken grubunun karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA), anova sonucu gruplar arası farklılıkları hesaplamak için Scheffe post-hoc testi ile analiz edildi.

Korelasyona dayanan etki büyüklüklerinin yorumlanmasında genellikle kullanılan yöntem etki büyüklüklerini “küçük”, “orta” ve “büyük” olmak üzere ayırmak yönündedir.²² Ancak, literatürde Cohen’in oluşturduğu bu göstergelerin genelde tek başına faydalı olmadığı yönünde eleştiriler gelmiştir. Korelasyon katsayıları (r) için etki büyüklüklerinin yorumlanmasında Hopkins’e (1997) göre, ,01 ile ,09 arası ihmal edilebilir ilişki; ,10 ile ,29 arası düşük (zayıf) ilişki; ,30 ile ,49 arası orta; ,50 ile ,69 arası güçlü; ,70 ve üzeri ise çok güçlü ilişki olarak yorumlanmaktadır.²³

BULGULAR

Çalışmanın örneklemini oluşturan katılımcıların demografik özellikleri incelenmiştir (Tablo 1). Buna göre katılımcıların kadın-erkek oranı birbirine eşittir. Katılımcıların 84 (%28)’ünün ilişkisi bulunmamakta olup, 50 (%16,7)’sinin ilişkisini flört, 16 (%5,3)’sı nişanlı, 135 (%45)’i evli ve 15 (%5)’i boşanmış olarak belirtmiştir. Eğitim düzeyi açısından üniversite mezunu olanlar 159 (%53) kişiyle çoğunluğu oluşturur iken, 47 (%15,7)’si üniversite öğrencisi, 55 (%18,3)’i lise mezunu, 25 (%8,3)’i ortaokul ve 14 (%4,7)’ü ilkokul mezundur. Katılımcıların yaş ortalaması 10,3 standart sapmayla 32,9 olup; en yaşlı katılımcı 68 yaşında, en genç katılımcı ise 18 yaşındadır. Katılımcıların gelir

TABLO 1: Araştırma örnekleminin demografik özellikleri.

		n	%	Ort.
Cinsiyet	Kadın	150	50	
	Erkek	150	50	
İlişki	Yok	84	28	
	Flört	50	16,7	
	Nişanlı	16	5,3	
	Evli	135	45	
	Boşanmış	15	5	
Eğitim	İlkokul	14	4,7	
	Ortaokul	25	8,3	
	Lise	55	18,3	
	Üniversite öğrencisi	47	15,7	
	Üniversite mezunu	159	53	
Yaş (yıl)				32,9
Gelir	500 altı	3	1	
	500-1000	28	9,3	
	1000-2000	103	34,3	
	2000-4000	123	41	
	4000 ve Üstü	43	14,3	
Taciz/tecavüz yakınına	Evet	56	18,7	
	Hayır	244	81,3	
Taciz/tecavüz kendisine	Evet	48	16	
	Hayır	252	84	

düzeyleri açısından incelendiğinde, 123 (%41) kişiyle çoğunluğunun gelirinin 2.000-4.000 TL arasında olduğu, bunu sırasıyla 103 (%34,3) kişiyle geliri 1.000-2.000 TL olan, 43 (%14,3) kişi ile geliri 4.000 TL ve üstü olan, 28 (%9,3) kişi ile geliri 500-1.000 TL olan ve 3 (%1) kişi ile geliri 500 TL ve altı olan katılımcıların izlediği gözlenmektedir. Yakını veya tanıdığının cinsel taciz/tecavüze uğradığını belirten 56 (%18,7) katılımcı mevcut iken, yakını veya tanıdığının cinsel taciz/tecavüze uğramadığını belirten 244 (%81,3) katılımcı bulunmaktadır. Kendisinin cinsel taciz/tecavüze uğradığını belirten katılımcı sayısı 48 (%16) olup, cinsel taciz/tecavüze uğramadığını belirten katılımcı sayısı 252 (%84)’dir.

Çalışmamızdaki tüm katılımcıların kişisel Adil Dünya İnancı Ölçeği Puanları Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği ($r=,22$, $p<,01$) puanları ile zayıf ve pozitif yönlü bir korelasyona sahiptir. Katılımcıların genel Adil Dünya İnancı Ölçe-

ğ'nden aldığı puanlar, Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği ($r=,32$, $p<,01$) puanları ile orta ve pozitif yönlü bir korelasyona sahiptir. Katılımcıların çelişik duygulu cinsiyetçilik toplam puanı ve Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar ($r=,30$, $p<,01$) Ölçeği'nden alınan puanlar ile orta ve pozitif yönlü bir korelasyona sahiptir. Katılımcıların Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının, çelişik duygulu cinsiyetçilik alt boyutlarından düşmanca cinsiyetçilik puanı ($r=,20$, $p<,01$) ile zayıf ve pozitif, korumacı cinsiyetçilik puanı ($r=,34$, $p<,01$) ile orta ve pozitif yönlü bir korelasyona sahip olduğu saptanmıştır.

Kadın ve erkek katılımcıların Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasındaki farka bakmak için bağımsız grup t-testi yapılmıştır. Tecavüz Mağdurlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği'nde erkekler kadınlara oranla anlamlı olarak daha yüksek puan almışlardır [$t(273,11)=-4,539$; $p<,01$].

Katılımcılardan eğitim düzeyi ilkokul olanların sayısının düşük olması nedeni ile eğitim düzeyi ortaokul olanlar içine dâhil edilerek değerlendirme yapılmıştır. Katılımcıların Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden alınan puanların eğitim düzeyine göre farklılaştığı saptanmıştır ($F=8,85$; $p<,01$). Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu hesaplamak için yapılan varyanslar homojen olduğundan ($p>,05$) Scheffe post-hoc testi sonucunda ortaokul, lise mezunlarının ve üniversite öğrencilerinin üniversite mezunlarından daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Etki büyüklüğü $\eta^2=,01$ olarak hesaplanmıştır.

Katılımcıların Yakınına veya Tanıdıklarına Yönelik Cinsel Taciz/Tecavüz Yaşantısına Göre Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak için bağımsız grup t-testi yapılmıştır. Yakınına yönelik cinsel taciz/tecavüz yaşantısı olan katılımcılar, Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden yakınına yönelik cinsel taciz/tecavüz yaşantısı olmayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha düşük puan almışlardır [$t(298)=-3,97$; $p<,01$].

Katılımcıların Kendilerine Yönelik Cinsel Taciz/Tecavüz Yaşantısına Göre Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak için bağımsız grup T-testi yapılmıştır. Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden, cinsel taciz/tecavüz yaşantısı olan katılımcılar olmayanlara göre anlamlı olarak daha düşük puan almıştır [$t(298)=-3,23$; $p<,01$].

TARTIŞMA

Çalışmamızdaki tüm katılımcıların Kişisel Adil Dünya İnancı Ölçeği puanlarının, Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanları ile zayıf ve pozitif bir korelasyona sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği'nden aldığı puanlarını, Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanları ile orta ve pozitif korelasyona sahip olduğu görülmektedir (Tablo 2). Literatürdeki çalışmalar, bu sonuca paralel olarak, adil dünya inancı ile cinsel saldırı kurbanlarını suçlayıcı tutumlar arasında anlamlı bir ilişki olduğunu desteklemektedir.²⁴⁻³⁰

TABLO 2: Tüm katılımcıların Kişisel ve Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının Pearson korelasyon analizi sonuçları.

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
Kişisel adil dünya inancı	-					
Genel-adil dünya inancı	,56	-				
Çelişik duygulu cinsiyetçilik toplam	,17	,25	-			
Düşmanca cinsiyetçilik	,16	,18	,93	-		
Korumacı cinsiyetçilik	,10	,27**	,61**	,28**	-	
Tecavüz kurbanlarına ilişkin tutumlar toplam puanlar	,22**	,32**	,30**	,20**	,34**	-

** $p<,01$.

Araştırmamızın amaçlarından biri de kadına yönelik cinsiyetçi tutumlar ile tecavüz kurbanlarına ilişkin olumsuz ve suçlayıcı tutumlarını incelemektir. Buna yönelik olarak, çelişik duygulu cinsiyetçilik ile Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanları arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Tüm katılımcıların Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği toplam puanları ile Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanları arasında orta ve pozitif bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Ayrıca, katılımcıların Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının, çelişik duygulu cinsiyetçilik alt boyutlarından düşmanca cinsiyetçilik puanı ($r=.20$, $p<.01$) ile zayıf ve pozitif, korumacı cinsiyetçilik puanı ($r=.34$, $p<.01$) ile orta ve pozitif yönlü bir korelasyona sahip olduğu bulunmuştur (Tablo 2). Görüldüğü üzere, kadına yönelik cinsiyetçi tutumlar arttıkça tecavüz kurbanlarına ilişkin suçlayıcı ve olumsuz tutumlar da artmaktadır. Literatürde konuya ilişkin, ülkemizde ve yurt dışında yapılan çalışmalar araştırmamızın bu bulgusunu büyük oranda desteklemektedir.^{27,31-40}

Araştırmamızdaki katılımcıların Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanları ile başlıca sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Cinsiyete göre yapılan bağımsız grup t-testi sonuçlarına göre, Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği'nde erkekler kadınlara oranla anlamlı olarak daha yüksek puan almışlardır (Tablo 3). Aynı şekilde Ward ve ark.nın, Türkiye ile birlikte toplam 14 ülkede yaptıkları çalışmada, Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının 13 ülkede (Hindistan hariç) erkeklerde kadınlara oranla daha yüksek bulunduğu saptanmıştır.⁴¹ Literatürde bulunan araştırmalar, benzer

şekilde araştırmamızın bulgusunu destekler niteliktedir.^{12,35,42-44}

Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden alınan puanların eğitim düzeyine göre farklılaştığı bulunmuştur (Tablo 4). Buna göre; ilkökul, ortaokul, lise mezunlarının ve üniversite öğrencilerinin üniversite mezunlarına göre Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Sonuç olarak, üniversite eğitimi almış katılımcıların diğer katılımcılara göre cinsel saldırı mağduru kadınları daha az sorumlu tuttıkları ve suçladıkları anlaşılmaktadır. Literatürde, eğitim düzeyi ile cinsel saldırı suçu mağdurlarına yönelik suçlayıcı tutumlar arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar çalışmamızın bu sonucunu destekler niteliktedir.^{42,45}

Araştırmada, katılımcılardan yakınlarına veya tanıdıklarına yönelik cinsel taciz/tecavüz yaşantısı olanların olmayanlara göre, Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden anlamlı düzeyde daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir (Tablo 5). Aynı şekilde, kendisine yönelik cinsel taciz/tecavüz yaşantısı olan katılımcıların cinsel taciz/tecavüz yaşantısı olmayan katılımcılara göre, Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden anlamlı düzeyde düşük puan aldıkları belirlenmiştir (Tablo 6). Her iki grupta da yakınlarına veya kendilerine yönelik cinsel taciz/tecavüz yaşantısı olanların, te-

TABLO 3: Katılımcıların cinsiyetlerine göre Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının bağımsız grup t-testi sonuçları.

	Kadın		Erkek		t-testi
	x	ss	x	ss	
Tecavüz kurbanlarına ilişkin tutumlar	2,64	,38	2,87	,52	-4,539

TABLO 4: Katılımcıların eğitim düzeylerine göre Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları.

Puan	Grup	n	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	Fark
	Ortaokul	39	74,0000	10,45542	G. arası	4364,957	3	1454,986	11,812**	1,2,3>4
	Lise	55	73,3636	12,07134	G. içi	36460,229	296	123,176		
	Üniversite öğrencisi	47	71,2553	12,79516	Toplam	40825,187	299			
	Üniversite mezun	159	65,3585	10,34425		4364,957	3			
	Toplam	300	68,8733	11,68499		36460,229	296			

TABLO 5: Katılımcıların yakınına veya tanıdıklarına yönelik cinsel taciz/tecavüz yaşantısına göre Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının bağımsız grup t-testi sonuçları.

	Yakınının taciz/tecavüz yaşantısı var		Yakınının taciz/tecavüz yaşantısı yok		t-testi
	\bar{x}	ss	\bar{x}	ss	
Tecavüz kurbanlarına ilişkin tutumlar	2,54	,42	2,81	,46	-3,97

TABLO 6: Katılımcıların kendilerine yönelik cinsel taciz/tecavüz yaşantısına göre Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının bağımsız grup t-testi sonuçları.

	Kendisinin taciz/tecavüz yaşantısı var		Kendisinin taciz/tecavüz yaşantısı yok		t-testi
	\bar{x}	ss	\bar{x}	ss	
Tecavüz kurbanlarına ilişkin tutumlar	2,56	,40	2,79	7	-3,23

cavüz kurbanını suçlayıcı olumsuz tutumlarının anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmektedir. Katılımcıların bu travmatik yaşantılarının, cinsel saldırı kurbanı ile daha yüksek düzeyde empati kurmasına ve kurbanı daha az suçlamasına neden olduğu düşünülebilmektedir. Literatürdeki çalışmalar bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Tecavüz kurbanlarına ilişkin tutumlar ile empati düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda, empati düzeyi yüksek olan kişilerin tecavüz kurbanlarına daha olumlu tutumlar sergiledikleri saptanmıştır.^{35,42,46}

SONUÇ

Araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların Adil Dünya İnancı, Düşmanca Cinsiyetçilik, Korumacı Cinsiyetçilik Ölçekleri'nden alınan puanlar arttıkça Tecavüz Kurbanlarına İlişkin Tutumlar Ölçeği puanlarının da arttığı bulunmuştur. Ayrıca üniversite mezunlarının, kadınların ve kişinin kendisine veya yakınlıklarına yönelik taciz/tecavüz yaşantısı olanların cinsel saldırı kurbanlarına ilişkin olumsuz tutumlarının daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Toplumumuzda son dönemde cinsel saldırı suçu ile ilgili olaylar sıklıkla medyaya yansımaktadır. Bu suça yönelik yapılan değerlendirmelerde suçun niteliğinin yanı sıra cinsel saldırı mağdurunun yaşanan olaydaki sorumluluğuna dair tartışmalar yoğun şekilde gündemde yer tutmaktadır. Özellikle kadınlara yönelik olan cinsel saldırı suçunda saldırganın sorumluluğundan ziyade kadının nasıl giyindiği, kimlerle, hangi saatte olay yerinde bulunduğu gibi noktalar üzerinde durulmaktadır. Bu yaklaşımın oluşmasındaki sosyal psikolojik arka planda, toplumda bulunan cinsiyetçi tutumların ve insanlar neyi hak ederlerse hayatlarında onu göreceklerine dair inançlarının yattığı düşünülmektedir. Bu tutumlar toplumun her kesimini tehdit eden cinsel saldırı suçunun meşrulaştırılmasına ve cinsel saldırı mağduru kadınların yaşadığı olayın travmatik sonuçlarının yanı sıra ikincil bir mağduriyet yaşamalarına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalar, toplumun mağdura yönelik bu olumsuz yaklaşımlarının birçok cinsel saldırı suçu mağduru kadının yaşanan olayı adli makamlara yansıtmasına ve olayın gizli kalmasına (siyah sayılar) neden olduğunu göstermektedir. Bu durum cinsel saldırı suçunun meşrulaştırılmasının yanı sıra cinsel saldırı mağduru kadınların hem yasal hem de sosyal-psikolojik anlamda ihtiyaç duydukları destekten yoksun kalmalarına neden olmaktadır.

Araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi, ülkemizdeki cinsel saldırı suçu hakkındaki yanlış inançlara ilişkin toplumsal farkındalığın sağlanmasının gerekliliği açıkça görülmektedir. Bu bağlamda öncelikle yasal süreçte yer alan sağlık personeli, kolluk kuvvetleri ve adalet çalışanlarının eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca, toplumda cinsel saldırı mağduru kadınlara ilişkin yanlış inançlar ve cinsiyetçi tutumları ortadan kaldırmak için toplumun her kesiminde uygulanabilecek eğitim programlarının hazırlanmasının gerekli olduğu, araştırmamızın sonuçlarının tüm bu noktalarda yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin

çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Mehmet Akif Yalçın; **Denetleme/Danışmanlık:** Erdinç Öztürk; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Mehmet Akif Yalçın; **Kaynak Taraması:** Mehmet Akif Yalçın; **Makalenin Yazımı:** Mehmet Akif Yalçın.

KAYNAKLAR

- Holmes RM, Holmes ST. Psychological profiling and rape. Profiling Violent Crimes. 4th ed. London: Sage Publication; 2009. p.148.
- Jewkes R, Garcia-Moreno C, Sen P. Sexual violence. In: Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, Lozano R, eds. World Report on Violence and Health. Geneva: World Health Organization; 2002. p.149-81.
- World Health Organization (WHO). Sexual violence: prevalence, dynamics and consequences. Guidelines for Medico-Legal Care for Victims of Sexual Violence. Geneva: World Health Organization; 2003. p.6-13.
- Tjaden P, Thoennes N. Prevalence and consequences of male-to-female and female-to-male intimate partner violence as measured by the national violence against women survey. Violence Against Women 2000;6(2):142-61.
- Yavuz MF. [A new approach to evaluation of sexual assault cases]. Adli Tıp Dergisi 1996;12(1-4):155-60.
- Gökdoğan MR. [The need for a sexual assault nurse examiner]. Adli Tıp Bülteni 2008;13(2):69-77.
- Campbell R, Dworkin E, Cabral G. An ecological model of the impact of sexual assault on women's mental health. Trauma Violence Abuse 2009;10(3):225-46.
- Gölge ZB, Yavuz MF, Korkut S, Kahveci S. [Psychological and social problems of adult female victims after sexual assault]. Adli Tıp Bülteni 2013;18(3):82-91.
- Thompson VL, West SD. Attitudes of African American adults toward treatment in cases of rape. Community Ment Health J 1992;28(6):531-6.
- Yüksel Ş. [Traumatic experiences and mental health]. Kulaksızoğlu İB, Tükel R, Üçok A, Yargıç İ, Yazıcı O, editörler. Psikiyatri. 1. Baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları; 2009. p.91-104.
- Campbell R, Raja S. Secondary victimization of rape victims: insights from mental health professionals who treat survivors of violence. Violence Vict 1999;14(3):261-75.
- White BH, Kurpius SER. Attitudes toward rape victims. J Interpers Violence 1999;14(9):989-95.
- George WH, Martinez LJ. Victim blaming in rape: effects of victim and perpetrator race, type of rape, and participant racism. Psychol Women Q 2002;26(2):110-9.
- Ward C. The attitudes toward rape victims scale: construction, validation, and cross-cultural applicability. Psychol Women Q 1988;12(2):127-46.
- Lerner M J. The belief in a just world: A fundamental delusion. Critical Issues in Social Justice. 1st ed. New York: Plenum; 1980. p.9-30.
- Glick P, Fiske ST. The ambivalent sexism inventory: differentiating hostile and benevolent sexism. J Pers Soc Psychol 1996;70(3):491-512.
- Dalbert C. The world is more just for me than generally: about the personal belief in a just world scale's validity. Social Justice Research 1999;12(2):79-98.
- Göregenli M. [Assessments, attitudes and experiences of violence, ill-treatment and torture]. İşkencenin Önlenmesinde Hukukçuların Rolü Projesi. 1. Baskı. İzmir: İzmir Barosu Yayınları; 2003. p.68-74.
- Dalbert C. Beliefs in a just world as a buffer against anger. Social Justice Research 2002;15(2):123-45.
- Glick P, Fiske ST, Mladinic A, Saiz JL, Abrams D, Masser B, et al. Beyond prejudice as simple antipathy: hostile and benevolent sexism across cultures. J Pers Soc Psychol 2000;79(5):763-75.
- Sakallı-Uğurlu N. [Ambivalent sexism scale: a study of reliability and validity]. Türk Psikoloji Dergisi 2002;17(49):47-58.
- Cohen J. Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. 2nd ed. Hillsdale, NJ: L. Erlbaum Associates; 1988. p.474.
- Özsoy S, Özsoy G. [Effect size reporting in educational research]. Elementary Education Online 2013;12(2):334-46.
- Kleinke CL, Meyer C. Evaluation of rape victim by men and women with high and low belief in a just world. Psychol Women Q 1990;14(3):343-353.
- Lambert AJ, Raichle K. The role of political ideology in mediating judgments of blame in rape victims and their assailants: a test of the just world, personal responsibility, and legitimization hypotheses. Pers Soc Psychol Bull 2000;26(7):853-63.
- Correia I, Vala J, Aguiar P. The effects of belief in a just world and victim's innocence on secondary victimization, judgements of justice and deservingness. Social Justice Research 2002;14(3):327-42.
- Valor-Segura I, Expósito F, Moya M. Victim blaming and exoneration of the perpetrator in domestic violence: the role of beliefs in a just world and ambivalent sexism. Span J Psychol 2011;14(1):195-206.
- Strömwall LA, Alfredsson H, Landström S. Rape victim and perpetrator blame and the just world hypothesis: the influence of victim gender and age. J Sex Aggress 2013;19(2):207-17.
- Strömwall LA, Landström S, Alfredsson H. Perpetrator characteristics and blame attributions in a stranger rape situation. The European Journal of Psychology Applied to Legal Context 2014;6(2):63-7.
- Pinciotti CM, Orcutt HK. Understanding gender differences in rape victim blaming: the power of social influence and just world beliefs. J Interpers Violence 2017;1-21.
- Abrams D, Viki GT, Masser B, Bohner G. Perceptions of stranger and acquaintance rape: the role of benevolent and hostile sexism in victim blame and rape proclivity. J Pers Soc Psychol 2003;84(1):111-25.

32. Viki GT, Abrams D, Masser B. Evaluating stranger and acquaintance rape: the role of benevolent sexism in perpetrator blame and recommended sentence length. *Law Hum Behav* 2004;28(3):295-303.
33. Russell BL, Trigg KY. Tolerance of sexual harassment: an examination of gender differences, ambivalent sexism, social dominance, and gender roles. *Sex Roles* 2004;50(7-8):565-73.
34. Chappleau KM, Oswald DL, Russell BL. How ambivalent sexism toward women and men support rape myth acceptance. *Sex Roles* 2007;57(1-2):131-6.
35. Sakallı-Uğurlu N, Yalçın ZS, Glick P. Ambivalent sexism, belief in a just world, and empathy as predictors of Turkish students' attitudes toward rape victims. *Sex Roles* 2007;57(11-12):889-95.
36. Yamawaki N. Rape perception and the function of ambivalent sexism and gender-role traditionality. *J Interpers Violence* 2007;22(4):406-23.
37. Cohn ES, Dupuis EC, Brown TM. In the eye of the beholder: do behavior and character affect victim and perpetrator responsibility for acquaintance rape. *J Appl Soc Psychol* 2009;39(7):1513-35.
38. Durán M, Moya M, Megías JL, Viki GT. Social perception of rape victims in dating and married relationships: the role of perpetrator's benevolent sexism. *Sex Roles* 2010;62(7-8):505-19.
39. Pedersen SH, Strömwall LA. Victim blame, sexism and Just-world beliefs: a cross-cultural comparison. *Psychiatry Psychology and Law* 2013;20(6):932-41.
40. Koepke S, Eyssel F, Bohner G. "She deserved it": effects of sexism norms, type of violence, and victim's pre-assault behavior on blame attributions toward female victims and approval of the aggressor's behavior. *Violence Against Women* 2014;20(4):446-64.
41. Ward C, Newlon B, Krahé B, Myambo K, Payne M, Tastaban Y, et al. The attitudes toward rape victims scale: psychometric data from 14 countries. *Social and Behavioral Science Documents* 1992;18:1-57.
42. Nagel B, Matsuo H, McIntyre KP, Morrison N. Attitudes toward victims of rape: effects of gender, race, religion, and social class. *J Interpers Violence* 2005;20(6):725-37.
43. Anderson I, Quinn A. Gender differences in medical students' attitudes towards male and female rape victims. *Psychol Health Med* 2009;14(1):105-10.
44. Grubb A, Harrower J. Understanding attribution of blame in cases of rape: an analysis of participant gender, type of rape and perceived similarity to the victim. *J Sex Aggress* 2009;15(5):63-81.
45. Boakye KE. Attitudes toward rape and victims of rape: a test of the feminist theory in Ghana. *J Interpers Violence* 2009;24(10):1633-51.
46. Smith CA, Frieze IH. Examining rape empathy from the perspective of the victim and the assailant. *J Appl Soc Psychol* 2003;33(3):476-98.